

Pierwsze i drugie stwierdzenie czajki towarzyskiej *Vanellus gregarius* na Pomorzu na tle występowania gatunku w Polsce

MICHAŁ JASIŃSKI, MICHAŁ BARCZ, ZBIGNIEW KAJZER

27 września 2010 roku na rozległych polach w okolicy Zagórza pod Wolinem (pow. kamieński, woj. zachodniopomorskie) stwierdzono młodocianą czajkę towarzyską *Vanellus gregarius* (MJ). Ptak przebywał w mieszanym stadzie 2000 czajek *V. vanellus* i 500 siewek złotych *Pluvialis apricaria*. Ptaka tego oznaczono od razu po smukłej sylwetce, charakterystycznym rysunku na głowie oraz płowym ubarwieniu. Obserwację prowadzono z odległości ok. 200 m, następnie podczas podchodzenia wszystkie ptaki poderwały się do lotu i wylądowały kilkaset metrów dalej. W locie u czajki towarzyskiej dostrzeżono charakterystyczne ubarwienie wierzchu: lotki 1. rzędu i ich pokrywy czarne, kontrastujące z białymi lotkami 2. rzędu oraz brązowym płaszczem. Sterówki białe z czarnym pasem przedkończowym w kształcie płytkiego trójkąta. Podczas obserwacji wykonano dokumentację fotograficzną. Osobnik ten obserwowany był w okolicy Zagórza, a także pobliskiego Wiejkowa, Jągniątkowa i Reclawia przez kilkunastu obserwatorów, aż do 19 listopada 2010. Wykonano w tym czasie bogatą dokumentację fotograficzną (fot. 1–3).

Kolejnej obserwacji czajki towarzyskiej dokonano 17 września 2011 roku koło Karsiboru (pow. Świnoujście, woj. zachodniopomorskie). Ptaka dostrzeżono w stadzie 40 czajek lecących w kierunku zachodnim nad rzeką Świną. Obserwacja trwała kilkadziesiąt sekund z odległości ok. 200 m (MB). Ptaka oznaczono m.in. na podstawie ubarwienia skrzydeł i wierzchu tułowia oraz charakterystycznego lotu. Podczas krótkiej obserwacji wykonano słabą, ale diagnostyczną dokumentację fotograficzną.

Opisane powyżej obserwacje uzyskały akceptację Komisji Faunistycznej jako odpowiednio 25 i 27 stwierdzenie czajki towarzyskiej w Polsce. Jednocześnie są to pierwsze stwierdzenia tego gatunku z obszaru Pomorza.

Czajka towarzyska gniazduje na stepach Kazachstanu i przyległych obszarach południowo-centralnej Rosji. Główne zimowiska zlokalizowane są w Izraelu, Erytrei, Sudanie i w północno-zachodnich Indiach (de Juana 2011). Od lat 1930. liczebność populacji lęgowej czajki towarzyskiej dramatycznie spadła, co spowodowało, że obecnie gatunek ten uważany jest za krytycznie zagrożony w skali globalnej z populacją lęgową szacowaną na ok. 5600 par (Belik 2005, de Juana 2011). W ostatnich latach stwierdzono oznaki niewielkiego wzrostu populacji (BirdLife International 2012). W koloniach lęgowych narażonych na zdeptywanie lęgów przez owce podejmuje się współpracę z lokalnymi pasterzami w celu zminimalizowania wpływu tego negatywnego czynnika. Ponadto prowadzone są badania mające na celu rozpoznanie kluczowych miejsc przystankowych w okresie wędrówki oraz na zimowiskach. W miejscach tych planuje się ograniczenie wpływu polowań na ptaki

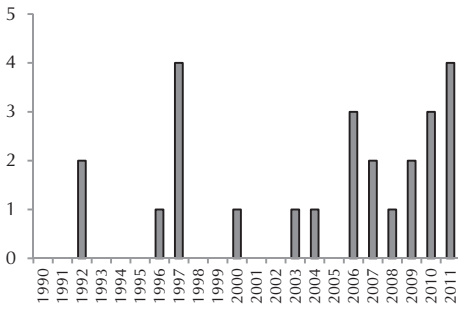

Fot. 1–3. Czajka towarzyska, Zagórze, 30.09.2010 (zdjęcie górne; fot. M. Skąpski); 18.10.2010 (zdjęcia dolne; fot. Z. Kajzer)

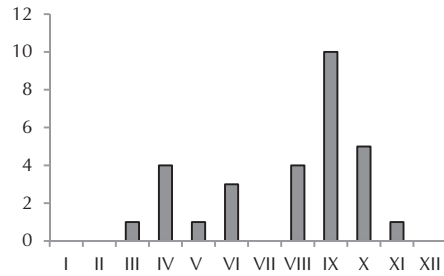
Photos 1–3. Sociable Plover, Zagórze, 30.09.2010 (upper photo); 18.10.2010 (lower photos)

Rys. 1. Rozmieszczenie stwierdzeń czajki towarzyskiej w Polsce
Fig. 1. Distribution of Sociable Plover records in Poland. (1) – 1 record, (2) – 2 records, (3) – records in Pomerania

Rys. 2. Rozkład stwierdzeń czajki towarzyskiej w Polsce w latach 1990–2011
Fig. 2. Distribution of Sociable Plover records in Poland in 1990–2011

Rys. 3. Rozkład stwierdzeń czajki towarzyskiej w Polsce w poszczególnych miesiącach
Fig. 3. Distribution of Sociable Plover records in Poland in particular months

dorośle (BirdLife International 2012). W Europie czajka towarzyska pojawia się bardzo nielicznie, ale regularnie. W środkowej i północno-wschodniej części kontynentu dominują stwierdzenia jesienne ze szczytem w październiku oraz wiosenne ze szczytem pojawów w marcu i kwietniu. Zimowe stwierdzenia dotyczą głównie Półwyspu Iberyjskiego (de Juana 2011). Analiza 466 datowanych stwierdzeń z kontynentu wykazała, że gatunek ten najczęściej stwierdzany był w Niemczech, Francji, Włoszech, Wielkiej Brytanii, Holandii i Hiszpanii (de Juana 2011).

W Polsce do końca roku 2011 odnotowano 29 stwierdzeń czajki towarzyskiej zaakceptowanych przez Komisję Faunistyczną. Najczęściej gatunek ten stwierdzano na Śląsku (10 razy) oraz w Wielkopolsce (9 razy), natomiast w północnej i wschodniej części kraju odnotowano jedynie 8 stwierdzeń (rys. 1). Do końca lat 1980. czajka towarzyska była w Polsce wielką rzadkością i stwierdzono ją zaledwie czterokrotnie: jedna obserwacja z XIX wieku oraz 3 stwierdzenia z lat 1970. i 1980. (Tomiałojć & Stawarczyk 2003). Począwszy od lat 1990. nastąpił wzrost liczby stwierdzeń, z rekordowymi latami 1997 i 2011 (po 4 stwierdzenia) oraz 2006 i 2010 (po 3 stwierdzenia). Od roku 2006 czajka towarzyska stwierdzana jest w kraju corocznie (rys. 2). Najwcześniej gatunek ten obserwowano 26 marca 2010 koło Policka w Wielkopolsce (A. Krupa), natomiast najpóźniejszą obserwacją było ostatnie spotkanie stacjonarnego ptaka pod Zagórzem 19 listopada 2010 (P. Czechowski i inni). Wiosną odnotowano 9 stwierdzeń, z nasileniem pojawów w kwietniu, natomiast jesienią gatunek ten stwierdzono 20 razy, najczęściej we wrześniu (rys. 3). W 8 przypadkach (wszystkie jesienią) ptaki obserwowane były dłużej niż 1 dzień, a czas ich przebywania w miejscu obserwacji wynosił od 2 do 54 dni. Najdłużej stacjonarne ptaki przebywały na stawach Wielikąt na Śląsku w dniach 8–29 października 2006 (22 dni, K. Henel i inni) oraz pod Zagórzem w okresie 27 września–19 listopad 2010 (54 dni, MJ i inni). Zdecydowana większość pojawów dotyczyła ptaków pojedynczych, a tylko dwukrotnie obserwowano po 2 osobniki: we wrześniu 1842 roku pod Lublinem (Tomiałojć & Stawarczyk 2003) oraz 12 czerwca 1996 w Przygodzicach (M. Matysiak). Czajki towarzyskie obserwowane były na polach uprawnych, w dolinach rzecznych oraz na spuszczonej dnach zbiorników zaporowych i stawów rybnych. Najczęściej przebywały w towarzystwie czajek, czasem również siewek złotych.

Dziękujemy wszystkim obserwatorom, którzy zgłosili obserwacje czajki towarzyskiej do Komisji Faunistycznej, dzięki czemu mogliśmy przedstawić krótką charakterystykę pojawów tego gatunku w kraju. Byli to: M. Barcz, S. Beuch, M. Cieślak, R. Cymbała, P. Czechowski, M. Czyżykowski, N. Dudziak, A. Dyrz, M. Faber, P. Gębski, G. Grygoruk, W. Grzesiuk, K. Henel, M. Jasiński, S. Kaczmarek, K. Kasperek, B. Kaźmierczak, P. Kołodziejczyk, A. Krupa, L. Kuczyński, S. Kuźniak, W. Lenkiewicz, K. Łopuszyńska, A. Malczyk, P. Malczyk, E. Markiewicz, M. Matysiak, R. Pinkowski, A. Pola, T. Przybyliński, M. Rejmer, M. Sidelnik, P. Sieracki, P. Stachyra, M. Stajszczyk, T. Stawarczyk, J. Stępniewski. Dziękujemy także Krzysztofowi Henelowi za pomoc w zdobyciu jednej publikacji, Przemysławowi Wylegale za wykonanie mapy i Michałowi Skąpskiemu za udostępnienie zdjęcia.

***

First and second records of Sociable Lapwing *Vanellus gregarius* in Pomerania and its occurrence in Poland.

From 27 September to 19 November 2010 a young Sociable Lapwing was recorded at Zagórze near Wolin and on 17 September 2011 a single individual in flight was observed at Karsibór near Świnoujście. These were the first records of the Sociable Lapwing in Pomerania – accepted by the Polish Bird Rarities Committee. By the end of 2011 there were 29 records of Sociable Lapwing in Poland, most in 1997 and 2011 (4 records each) and in 2006 and 2010 (3 records each). It was sighted most frequently in Silesia (10) and Greater Poland (9). Before the 1980s the Sociable Lapwing in Poland had been recorded only three times, but since 2006 this species is seen annually. There have been 9 spring records (mostly in April) and 20 in autumn, mostly in September. The majority of records concern single birds; only on two occasions have 2 individuals been recorded. Sociable Lapwings were observed on arable fields, in river valleys and at the bottoms of empty reservoirs or ponds.

Literatura

- Belik V.P. 2005. The Sociable Lapwing in Eurasia: what does the future hold? *British Birds* 98: 476–485.
- BirdLife International. 2012. Species factsheet: *Vanellus gregarius*. Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 10/03/2012.
- de Juana E. 2011. The Sociable Lapwing in Europe. *British Birds* 104: 84–90.
- Komisja Faunistyczna 2004. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2003. *Not. Orn.* 45: 169–194.
- Komisja Faunistyczna 2005. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2004. *Not. Orn.* 46: 157–178.
- Komisja Faunistyczna 2007. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2006. *Not. Orn.* 48: 107–136.
- Komisja Faunistyczna 2008. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2007. *Not. Orn.* 49: 81–115.
- Komisja Faunistyczna 2009. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2008. *Not. Orn.* 50: 111–142.
- Komisja Faunistyczna 2010. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2009. *Ornis Pol.* 51: 117–148.
- Komisja Faunistyczna 2011. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2010. *Ornis Pol.* 52: 117–149.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. *Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany.* PTPP „pro Natura”, Wrocław.

Michał Jasiński, Michał Barcz, Zbigniew Kajzer

Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze
Wąska 13, 71-412 Szczecin, mgr.czolgu@gmail.com